Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
ELEANOR SHARPSTON
esitatud 18. juunil 2015[1]

Kohtuasi C-298/14

Alain Laurent Brouillard
versus
Jury du concours de recrutement de référendaires près la Cour de cassation
ja
État belge

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Conseil d'État (Belgia))

Töötajate vaba liikumine — „Avalikku teenistust" käsitlev erand — Direktiiv 2005/36/EÜ — Kutsekvalifikatsioonide tunnustamine — Mõiste „reguleeritud kutseala" — Belgia Cour de cassation'is referendikohtade täitmiseks läbiviidavale konkursile lubamine

1. Käesolev eelotsusetaotlus on esitatud Conseil d'État' (riiginõukogu, Belgia; edaspidi „eelotsusetaotluse esitanud kohus") menetluses olevas kohtuasjas, milles Belgia kodanik A. Brouillard on vaidlustanud Cour de cassation'i (Belgia kassatsioonikohus) referendikohtade täitmiseks läbiviidava konkursi jaoks moodustatud hindamiskomisjoni otsuse keelduda teda sellele konkursile lubamast. Selle otsuse aluseks oli see, et A. Brouillard'il puudub sellele ametikohale kandideerimiseks nõutav akadeemiline kvalifikatsioon, st Belgia ülikooli antud õigusteaduse doktori, litsentsiaadi või magistri kraad või välismaal omandatud ja Belgia pädeva asutuse poolt võrdväärseks tunnistatud akadeemiline kraad.

2. A. Brouillard väidab sisuliselt, et tema diplomid, sealhulgas Prantsusmaa ülikooli antud üheaastasel õppel põhinev jurist-lingvistist spetsialisti kraad koos tema kutsealase töökogemusega Cour de cassation'i dokumendi- ja tekstide kooskõlastustalituses[2] annavad talle vajaliku kutsealase kvalifikatsiooni. Ta väidab, et piirdudes pelgalt tema akadeemilise kvalifikatsiooni uurimisega, jättis hindamiskomisjon tähelepanuta nii tema õiguse vabale liikumisele töötajana kui ka Euroopa Liidu (edaspidi „liidu") kutsekvalifikatsioonide tunnustamise süsteemi.

3. Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub Euroopa Kohtult juhiseid selle kohta, kas ELTL artiklid 45 ja 49 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. septembri 2005. aasta direktiiv 2005/36 kutsekvalifikatsioonide tunnustamise kohta[3], kui need on põhikohtuasjas kohaldatavad, keelasid hindamiskomisjonil keelduda lubamast A. Brouillard'i osalema konkursil selle alusel, et tal puudus nõutav akadeemiline kvalifikatsioon, ilma et oleks kontrollitud, kas tema diplomid koos tema kutsealase töökogemusega annavad talle võrdväärse kutsekvalifikatsiooni.

1 — Algkeel: inglise.

2 — Selle talituse ülesanneteks on muu hulgas kohtuotsuste ja ettepanekute tõlkimine Belgia ametlikesse keeltesse ning nende dokumentide eri keeleversioonide vastavuse kontrollimine.

3 — ELT 2005 L 255, lk 22, mida on põhikohtuasjas asjakohasel ajal viimati muudetud komisjoni 3. märtsi 2011. aasta määrusega (EL) nr 213/2011, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2005/36 (kutsekvalifikatsioonide tunnustamise kohta) II ja V lisa (ELT 2011, L 59, lk 4).

Euroopa Liidu õigus

ELTL

4. Ehkki ELTL artikkel 45 tagab töötajate liikumisvabaduse liidu piires, sätestab ELTL artikli 45 lõige 4, et see artikkel ei hõlma avalikku teenistust.

5. EÜ artikli 49 esimene lõik keelab piirangud, mis kitsendavad liikmesriigi kodaniku asutamisvabadust teise liikmesriigi territooriumil.

Direktiiv 2005/36

6. Direktiivi 2005/36 eesmärk on lihtsustada Euroopa Liidus isikute (sealhulgas töötajate) vaba liikumist ja teenuste vaba osutamist.[4] Sellega tagatakse ühes liikmesriigis kutsekvalifikatsiooni omandanud isikutele õigus pääseda teises liikmesriigis samale kutsealale ja sellel tegutseda, ilma et see piiraks kohustust täita viimati nimetatud liikmesriigi poolt sellel kutsealal tegutsemiseks kehtestatud mittediskrimineerivaid, objektiivseid ja proportsionaalseid tingimusi.[5]

7. Direktiiv 2005/36 ei piira ELTL artikli 45 lõike 4 kohaldamist.[6]

8. Artikkel 1 („Eesmärk”) näeb ette, et kui liikmesriik teeb reguleeritud kutsealal tegutsema hakkamise või sellel tegutsemise oma territooriumil sõltuvaks eriomase kutsekvalifikatsiooni omamisest, peab vastaval kutsealal tegutsema hakkamiseks või sellel tegutsemiseks tunnustama teises liikmesriigis või teistes liikmesriikides saadud kutsekvalifikatsioone, mis lubavad nimetatud kvalifikatsioone omaval isikul seal samal kutsealal töötada.[7]

9. Artikli 3 lõige 1 sisaldab järgmisi määratlusi:

„a) *reguleeritud kutseala* – kutsetegevus või -tegevuste hulk, millel tegutsema hakkamist või tegutsemist või tegutsemise üht moodustest reguleerivad spetsiaalse kutsekvalifikatsiooni omamist kas otseselt või kaudselt käsitlevad õigus- või haldusnormid; tegutsemise moodus on eelkõige kutsealal tegutsemine kutsenimetuse all, kui sellise nimetuse kasutamine on õigus- või haldusnormidega lubatud üksnes vastavat kutsekvalifikatsiooni omavatel isikutel. […]

b) *kutsekvalifikatsioon* – haridust tõendava dokumendiga, artikli 11 punkti a alapunktis i nimetatud pädevuskinnituse ja/või töökogemusega tõendatud kvalifikatsioon;

c) *kvalifikatsiooni tõendav dokument* – diplomid, tunnistused ja muud, liikmesriigi õigus- või haldusnormide kohaselt liikmesriigi pädeva asutuse väljaantud dokumendid, mis tõendavad peamiselt [Euroopa Liidus] omandatud kutsealase koolituse edukat läbimist. […]

[…]

(e) *reguleeritud haridus ja koolitus* – antud kutsealal tegutsemisele suunatud koolitus, mis koosneb kursustest või vajaduse korral lisaks kursustele ka kutsealasest koolitusest või katseajast või kutsepraktikast. […]

4 — Direktiivi 2005/36 põhjendus 1.

5 — Põhjendus 3.

6 — Põhjendus 41.

7 — See eesmärk vastab eesmärgile nõukogu 21. detsembri 1988. aasta direktiivis 89/48/EMÜ vähemalt kolmeaastase kutseõppe läbimisel antavate kõrgharidusdiplomite tunnustamise üldsüsteemi kohta (EÜT 1989, L 19, lk 16; ELT eriväljaanne 05/01, lk 337), mis tunnistati direktiiviga 2005/36 kehtetuks. Vt kohtuotsus komisjon *vs.* Hispaania, C-286/06, EU:C:2008:586, punkt 71.

[…]”

10. Artikkel 4 käsitleb tunnustamise toimet ja sätestab:

„1. Kutsekvalifikatsiooni tunnustamine vastuvõtva liikmesriigi poolt annab soodustatud isikule võimaluse asuda selles liikmesriigis tegutsema samal kutsealal kui see, millele ta kvalifitseerus päritoluliikmesriigis, ja tegutseda sellel kutsealal vastuvõtvas liikmesriigis selle liikmesriigi kodanikega võrdsetel tingimustel.

2. Käesoleva direktiivi tähenduses on kutseala, millel taotleja soovib vastuvõtvas liikmesriigis tegutseda, sama mis kutseala, millele ta päritoluliikmesriigis kvalifitseerus, juhul, kui vastavad kutsetegevused on võrreldavad.”

11. Artikli 13 („Tunnustamise tingimused”), mis käsitleb haridust tõendavate dokumentide tunnustamise üldsüsteemi, lõige 1 sätestab, et „[k]ui reguleeritud kutsealal tegutsema hakkamine või sellel tegutsemine liikmesriigis sõltub eriomase kutsekvalifikatsiooni omamisest, võimaldab selle liikmesriigi pädev asutus taotlejatel sellel kutsealal tegutsema asuda või tegutseda oma kodanikega samadel tingimustel, kui neil on teises liikmesriigis viimase territooriumil sellel kutsealal tegutsema hakkamiseks või tegutsemiseks nõutav pädevuskinnitus või kvalifikatsiooni tõendav dokument. […]”.

12. Artikli 14 lõike 1 kohaselt ei välista artikkel 13 võimalust, et vastuvõttev liikmesriik võib taotlejalt nõuda kuni kolmeaastase kohanemisaja läbimist või sobivustesti sooritamist eriti juhul, kui a) taotleja läbitud koolitus hõlmab vastuvõtvas liikmesriigis nõutava kvalifikatsiooni tõendava dokumendiga kaetud teemadest oluliselt erinevaid teemasid, või b) vastuvõtvas liikmesriigis reguleeritud kutseala hõlmab üht või mitut reguleeritud kutsetegevust, mis ei kuulu taotleja päritoluriigi vastava kutseala hulka, ja vastuvõtvas liikmesriigis nõutav koolitus käsitleb teemasid, mis erinevad oluliselt taotleja pädevuskinnituse või kvalifikatsiooni tõendava dokumendiga hõlmatutest. Vastavalt artikli 14 lõike 3 esimesele lõigule võib vastuvõttev liikmesriik sätestada kas kohanemisaja või sobivustesti kutsealade suhtes, millel tegutsemine eeldab siseriiklike õigusaktide täpset tundmist ja mille puhul siseriiklike õigusaktidega seotud abistamine ja/või nõustamine on kutsetegevuse oluline ja püsiv osa.

Belgia õigus

13. Code judiciaire’i (kohtukorralduse seadustiku) artikli 135*bis* kohaselt assisteerivad Cour de cassation’i „référendaires” (referendid), kes valmistavad ette kohtunike ja Procureur général’i (vanemprokuröri)[8] kabineti liikmete tööd, osalevad dokumentide koostamise ning kohtuotsuse tõlkimise ja avaldamise protsessis ning prantsus- ja hollandikeelsete tekstide vastavusse viimisel. Code judiciaire’i artikkel 259*duodecies* sätestab, et referendikohale võib nimetada isiku, kes on vähemalt 25-aastane ning omab õigusteaduses doktori- või litsentsiaadikraadi, mis vastab Belgias õigusteaduse magistri kraadile.[9] Kandidaadid valitakse konkursil, mille tulemused kehtivad kuus aastat. Artikli 259 *terdecies* kohaselt nimetab referendid ametisse kuningas kolmeaastase katseajaga, mille lõppedes muutub see ametissenimetamine alaliseks, välja arvatud juhul, kui kuningas otsustab kohtu esimese presidendi või vanemprokuröri ettepanekul teisiti.

14. Belgia prantsuskeelse kogukonna 31. märtsi 2004. aasta dekreedi, mis defineerib kõrghariduse, soodustab selle integratsiooni Euroopa kõrgharidusruumis ja refinantseerib ülikoole, artiklid 43 ja 44 volitasid põhikohtuasjas asjakohasel ajal prantsuskeelse kogukonna valitsust võtma vastu üld- või üksikakte, millega tunnustatakse välisriigis sooritatud õpingute ja selle kogukonna poolt antud akadeemilise kvalifikatsiooni, sealhulgas õigusteaduse magistri kraadi võrdväärsust.

8 — Belgia justiitsministeeriumi kodulehel oleva teabe kohaselt koosneb Cour de cassation’i vanemprokuröri kabinet vanemprokurörist, vanemkohtujuristist ja kohtujuristidest.

9 — 30. detsembri 2009. aasta seaduse artikkel 2.

Faktilised asjaolud, menetlus ja eelotsuse küsimused

15. A. Brouillard töötas mitu aastat Cour de cassation'i dokumendi- ja tekstide kooskõlastustalituses. Tal on litsentsiaadikraad tõlkimises, kaheaastasel õppel põhinev kandidaadidiplom õiguse alal (*candidature en droit*) Belgia ülikoolist,[10] sama ülikooli poolt 2006. aastal antud üheaastasel õppel põhinev kraad inimõiguste alal, ning õppeaastal 2009–2010 kutsemagistrikraad õiguse, majanduse ja juhtimise alal eraõiguses spetsialiseerumisega jurist-lingvisti kutsele (edaspidi „üheaastane kutsemagistri kraad"), mille andis Poitiers' ülikool (Prantsusmaa) 22. novembril 2010.

16. 24. mail 2011 esitas A. Brouillard avalduse osalemiseks Cour de cassation'i referentide konkursil.

17. 23. juunil 2011 taotles ta prantsuskeelselt kogukonnalt tunnustust selle kohta, et tema üheaastane kutsemagistrikraad on täielikult võrdväärne magistrikraadiga Belgia õiguses.

18. 6. septembril 2011 teatas Cour de cassation'i president A. Brouillard'ile hindamiskomisjoni otsusest tunnistada tema avaldus konkursil osalemiseks vastuvõetamatuks. Hindamiskomisjon märkis selles otsuses, et Cour de cassation'i referendiks nimetamiseks on nõutav Belgia ülikooli poolt antud doktori- või litsentsiaadikraad või magistrikraad õigusteaduses, et oleks tagatud, et kandidaadil on nõutavad võimed Belgias sellel kutsealal tegutsemiseks. A. Brouillard ei vastanud sellele tingimusele, kuna prantsuskeelne kogukond ei olnud tunnistanud tema üheaastast kutsemagistrikraadi võrdväärseks Belgias antava magistrikraadiga õigusteaduses ning ta ei olnud sooritanud vastavat kursust Belgia ülikoolis.

19. Prantsuskeelne kogukond jättis 27. oktoobril 2011 rahuldamata A. Brouillard'i avalduse tunnustada tema kraadi võrdväärsust ning tunnistas selle võrdväärseks üksnes üldise akadeemilise magistrikraadiga. Võrdväärsus puudutab pigem akadeemilise kvalifikatsiooni taset kui antud kraadi konkreetset sisu. See otsus põhines prantsuskeelse kogukonna vastavusküsimustega tegeleva komitee õiguse ja kriminoloogia sektsiooni arvamusel ning oli põhjendatud järgmiselt:

— Õigusteaduse õppeprogrammi läbimise kohta välja antud diplom tõendab valmisolekut ja niisuguste tehniliste teadmiste valdamist, mis arvestavad selle riigi õiguskorra iseärasusi, kus diplom välja anti; seega ei ole välisriigis läbitud õpingute puhul täidetud Belgia prantsuskeelse kogukonna ülikoolide õigusteaduskondade nõuded, kus valmistatakse tudengeid ette töötamiseks juristina Belgia õiguskorras.

— Selleks, et saada [üheaastane kutsemagistrikraad] – diplom, mille võrdväärsuse tunnustamist kaebaja taotleb –, ei ole tulnud läbida teatavaid õppeaineid (eeskätt kohustisõigus, lepinguõigus, haldusõigus, sotsiaalõigus, jt), mis on ilmtingimata vajalikud õigusteaduse teise astme õpingute lõpetamiseks Belgia prantsuskeelse kogukonna ülikoolides."

20. A. Brouillard vaidlustas selle hindamiskomisjoni otsuse ning 20. septembri 2012. aasta kuninglikud dekreedid, millega nimetati Cour de cassation'is ametisse kolm uut referenti, eelotsusetaotluse esitanud kohtus, kes peatas menetluse ning taotles eelotsust järgmistes küsimustes:

„1) Kas ELTL artikleid 45 ja 49 ning direktiivi 2005/36 […] tuleb tõlgendada nii, et need kuuluvad kohaldamisele olukorras, kus Belgia kodanik, kes elab Belgias ega ole töötanud mõnes teises liikmesriigis, tugineb Belgia Cour de cassation'i referendikohtade täitmiseks läbiviidaval konkursil osalemiseks esitatud avalduses [Prantsusmaal omandatud üheaastasele kutsemagistrikraadile]?

10 — Enne Bologna kõrgharidusreformi hõlmas „candidature en droit" sisuliselt sissejuhatavaid kursuseid reas õigusteaduse ülddistsipliinides ja kujutas endast põhimõtteliselt eeldust pääsemaks kolmeaastasesse õigusteaduse litsentsiaadi õppesse, mis hõlmas Belgia õiguse põhiharude ning samuti liidu ja rahvusvahelise õiguse õpinguid. Jurisprudentsi praktiseerimiseks pidi isikul olema litsentsiaadikraad Belgia õiguses (tänapäeval magistrikraad Belgia õiguses). Õigusteaduses on kandidaadi- ja litsentsiaadikraadid asendatud kolmeaastase bakalaureuse- ja kaheaastase magistrikraadiga.

2) Kas töö Belgia Cour de cassation'i juures referendina, mille osas on kohtukorralduse seadustiku artikliga 259*duodecies* ette nähtud, et sellele kohale võib nimetada isiku, kes omab õigusteaduse doktori või litsentsiaadi kraadi, kujutab endast reguleeritud kutseala […] direktiivi 2005/36 artikli 3 tähenduses?

3) Kas töö Cour de cassation'i juures referendina […] kujutab endast töötamist avalikus teenistuses ELTL artikli 45 lõike 4 mõttes ning kas ELTL artikli 45 lõige 4 välistab seega nii ELTL artiklite 45 ja 49 kui ka […] direktiivi 2005/36 kohaldamise?

4) Kui ELTL artiklid 45 ja 49 ning […] direktiiv 2005/36 on käesolevas kohtuasjas kohaldatavad, siis kas neid õigusnorme tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus see, kui Cour de cassation'i referendikohtade täitmiseks läbiviidava konkursi hindamiskomisjon seab sel konkursil osalemise sõltuvusse tingimusest, et kandidaadil peab olema õigusteaduse doktori või litsentsiaadi kraad, mille on välja andnud mõni Belgia ülikool, või et hariduskü simustes pädevust omav prantsuskeelne kogukond peab olema tunnistanud [üheaastase kutsemagistrikraadi] võrdväärsust mõne Belgia ülikooli antud doktori-, litsentsiaadi- või magistrikraadiga õiguse valdkonnas?

5) Kui ELTL artiklid 45 ja 49 ning […] direktiivi 2005/36 on käesolevas kohtuasjas kohaldatavad, siis kas neid õigusnorme tuleb tõlgendada nii, et Cour de cassation'i referendikohtade täitmiseks läbiviidava konkursi hindamiskomisjonil on kohustus võrrelda kaebaja kvalifikatsioone, mis nähtuvad nii tema kraadidest kui ka kutsealasest töökogemusest, sellega, mida tagab niisugune õigusteaduse doktori või litsentsiaadi kraad, mille on välja andnud mõni Belgia ülikool, ning kui see on asjakohane, siis kohaldama kaebaja suhtes direktiivi 2005/36 artiklis 14 ette nähtud korvamismeetmeid?"

21. A. Brouillard vaidlustas prantsuskeelse kogukonna 27. oktoobri 2011. aasta otsuse samuti eelotsusetaotluse esitanud kohtus. See tühistamiskaebus, mis ei ole hõlmatud põhikohtuasjaga, jäeti rahuldamata 15. mail 2014.

22. Kirjalikud märkused on esitanud A. Brouillard, Belgia ja Itaalia valitsus ning Euroopa Komisjon. Kohtuistungil, mis peeti 25. märtsil 2015, esitasid suulisi märkusi A. Brouillard, Belgia valitsus ja komisjon.

Analüüs

Sissejuhatavad märkused

23. Esimese kolme küsimusega küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt seda, kas põhikohtuasjas kehtivad liikumisvabaduse põhimõtted ja direktiiv 2005/36. Kaalun kõigepealt seda, kas põhikohtuasja faktilised asjaolud kujutavad endast pelgalt siseriiklikku olukorda, mille suhtes ELTL artiklit 45 ei saa kohaldada (küsimus 1). Seejärel kaalun, kas ELTL artikli 45 lõige 4 välistab selle artikli ülejäänud sätete ning direktiivi 2005/36 kohaldamise põhikohtuasjas (küsimus 3). Seejärel uurin, kas Cour de cassation'i referendi ametikoht on „reguleeritud kutseala" direktiivi 2005/36 tähenduses (küsimus 2). Vastusest sellele küsimusele sõltub, kas see direktiiv on põhikohtuasjas kohaldatav.

24. Küsimusi 4 ja 5 tuleks uurida koos. Need puudutavad sisuliselt seda, kas vaba liikumise põhimõtete ja direktiiviga 2005/36, kui need on põhikohtuasjas kohaldatavad, oli vastuolus see, et hindamiskomisjon lükkas A. Brouillard'i taotluse konkursil osaleda tagasi selle alusel, et ta ei omanud nõutavat akadeemilist kvalifikatsiooni, *ilma et* viimati nimetatut oleks võrreldud A. Brouillard'i teadmiste ja oskustega, mis põhinevad tema diplomitel ja kutsealasel töökogemusel, ning kas kohaldatavuse korral tuleks talle kohaldada korvamismeedet direktiivi 2005/36 artikli 14 alusel.

25. Enne nende küsimuste juurde asumist tuleb esitada kolm sissejuhatavat märkust.

26. Esiteks ma nõustun Belgia ja Itaalia valitsustega, et põhikohtuasi käsitleb õigust töötada Belgia avalikus teenistuses ning mitte õigust tegutseda selles liikmesriigis füüsilisest isikust ettevõtjana. ELTL artikkel 49 ei puutu seetõttu asjasse ning ma piirdun oma analüüsis ELTL artikliga 45 ja direktiiviga 2005/36.

27. Teiseks näib eelotsusetaotluse esitanud kohus olevat eeldanud, et direktiivi 2005/36 artiklil 4 ja artikli 13 lõikel 1 on vertikaalne vahetu õigusmõju ning et A. Brouillard'il on seega õigus tugineda põhikohtuasjas vahetult neile sätetele. See eeldus on õige. Need sätted nõuavad liikmesriigi pädevatelt asutustelt tingimusteta ja piisavalt täpses sõnastuses, et nad võimaldaksid isikul asuda oma kodanikega samadel tingimustel tegutsema kutsealal, millel nõutakse kindla kutsekvalifikatsiooni omamist, kui see isik on kvalifitseeritud töötama samal kutsealal teises liikmesriigis. [11]

28. Viimasena tuleb märkida, et direktiiviga 2005/36 ei ühtlustata liikmesriikides reguleeritud kutsealadel tegutsemise tingimusi. Selle asemel näeb see direktiiv ette kutsekvalifikatsioonide tunnustamise mehhanismi. Direktiiv võimaldab soodustatud isikul asuda liikmesriigis tegutsema samal kutsealal kui see, millele ta kvalifitseerus päritoluliikmesriigis, ja tegutseda sellel kutsealal vastuvõtvas liikmesriigis selle liikmesriigi kodanikega võrdsetel tingimustel. [12] Eeldades, et kõik muud tingimused direktiivi 2005/36 kohaldamiseks on täidetud (muu hulgas, et referendi ametikoht Cour de cassation'is on „reguleeritud kutseala"), võib A. Brouillard seega tugineda sellele direktiivile vaid siis, kui ta omas kutsekvalifikatsiooni, mida nõutakse Prantsusmaal tegutsemiseks Cour de cassation'i referendiga võrreldavates ametites. [13] Ent ma olen seisukohal, et Belgia Cour de cassation'i referendi ametikoht ei ole reguleeritud kutseala ning seetõttu ei ole direktiiv 2005/36 põhikohtuasjas kohaldatav. [14] Kui Euroopa Kohus asub samale seisukohale, ei pea eelotsusetaotluse esitanud kohus seda küsimust käsitlema.

Kas põhikohtuasja faktilised asjaolud kujutavad endast „puhtalt riigisisest olukorda", mida ELTL artikkel 45 ei hõlma? (Küsimus 1)

29. Belgia valitsus on seisukohal, et ELTL artikkel 45 ELTL ei kohaldu põhikohtuasjas, milles puudub piisav side liidu õigusega. Ehkki A. Brouillard'i nõue osaleda konkursil põhineb teises liikmesriigis omandatud kraadil, läbis ta selle ülikooliprogrammi kirja teel.

30. Belgia valitsuse argument mind ei veena.

31. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei saa liikumisvabadust käsitlevaid aluslepingu sätteid kohaldada tegevustele, mis piirduvad igas suhtes üheainsa liikmesriigiga. [15] Ent need sätted annavad vastava liikmesriigi kodanikele õigusi, kui nad on tulenevalt seaduslikust elamisest teise liikmesriigi territooriumil ning seal kutsekvalifikatsiooni omandamisest oma päritoluliikmesriigi suhtes sellises olukorras, mille võib samastada selliste isikute olukorraga, kes kasutavad liidu esmases õiguses tagatud õigusi ja vabadusi. [16] Üldisemalt öeldes ei oleks võimalik töötajate liikumisvabadust täielikult saavutada,

11 — Vt analoogia alusel kohtuotsused Beuttenmüller, C-102/02, EU:C:2004:264, punkt 55 (mis käsitles direktiivi 89/48 artikli 3 punkti a), ja Aslanidou, C-142/04, EU:C:2005:473, punkt 33 (mis käsitles nõukogu 18. juuni 1992. aasta direktiivi 92/51/EMÜ direktiivi 89/48/EMÜ täiendava tööalase koolituse tunnustamise teise üldsüsteemi kohta (EÜT 1992, L 209, lk 25; ELT eriväljaanne 05/02, lk 47) artikli 3 punkti a, mis vastab sisuliselt direktiivi 89/48 artikli 3 punktile a).

12 — Vt direktiivi 2005/36 artiklid 1 ja 4. A. Brouillard'i puhul on „vastuvõttev liikmesriik" nende sätete tähenduses tegelikult tema koduliikmesriik (Belgia).

13 — Ent see ei keelaks Belgial nõudmast temalt direktiivi 2005/36 artikli 14 alusel kohanemisaja läbimist või sobivustesti sooritamist.

14 — Vt allpool punktid 48–57.

15 — Vt mh kohtuotsused López Brea ja Hidalgo Palacios, C-330/90 ja C-331/90, EU:C:1992:39, punktid 7–9, ning Steen, C-332/90, EU:C:1992:40, punkt 9.

16 — Vt mh kohtuotsused Knoors, 115/78, EU:C:1979:31, punkt 24; Kraus, C-19/92, EU:C:1993:125, punkt 15; ja Fernández de Bobadilla, C-234/97, EU:C:1999:367, punkt 30.

kui liikmesriigid võiksid keelduda andmast sellest vabadusest tulenevat soodustust omaenda kodanikele, kes on kasutanud liidu õiguskorda selleks, et omandada kutsekvalifikatsioon teises liikmesriigis. See kehtib eriti siis, kui need kodanikud on omandanud seal oma põhihariduse ja -koolituse täiendamiseks akadeemilise kraadi, mida nad kavatsevad kasutada pärast naasmist oma päritoluriiki. [17]

32. A. Brouillard tugineb kraadile, mille ta omandas Prantsusmaa akadeemilisest asutusest. Ta kasutas seega oma õigust saada haridusteenuseid teises liikmesriigis asuvalt ülikoolilt. Seda arvestades ei ole minu arvates küsimuses, kas ELTL artikkel 45 on põhikohtuasjas kohaldatav, oluline see, kas seejuures toimus selle kutsekvalifikatsiooni omandamiseks füüsiliselt piiriülene liikumine. Kujutagem näiteks ette, et tudeng, kes elab ühes liikmesriigis, osaleb teises liikmesriigis asuva haridusasutuse kaugõppes. Ta peaks minema sellesse asutusse, et sooritada suuline lõpueksam. Ent juhtub nii, et ta ei saa tervislikel põhjustel reisida. Kaugõpet pakkuv haridusasutus võimaldab tal teha suulise eksami kodunt videokonverentsi teel. Ta sooritab eksami ja saab oma kutsekvalifikatsiooni. Ma ei näe põhjust, miks sellele tudengile ei peaks seejärel võimaldatama saada ELTL artiklist 45 tulenevaid soodustusi, kui seda sätet tõlgendada kooskõlas eespool punktis 31 viidatud kohtupraktikaga.

33. Igal juhul märkis A. Brouillard kohtuistungil vastuseks minu küsimusele sõnaselgelt, et ta käis 10. juulil 2010 Poitiers' ülikoolis andmas kolmetunnist suulist eksamit. Ehkki lõppkokkuvõttes peab faktilistele asjaoludele andma hinnangu siseriiklik kohus, võib Euroopa Kohus siin lähtuda (peaaegu kindlast) alusest, et toimunud on teatav füüsiline piiriülene liikumine ning seega ei ole faktiliste asjaolude kohaselt tegemist puhtalt siseriikliku olukorraga.

Kas ELTL artikli 45 lõige 4 keelab selle artikli ülejäänud sätete ja direktiivi 2005/36 kohaldamise põhikohtuasjas? (Küsimus 3)

34. Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub juhiseid selle kohta, kas Cour de cassation'i referendi ametikoht kujutab endast „avalikku teenistust" ELTL artikli 45 lõike 4 tähenduses.

35. Arvestades liidu piires töötajate liikumisvabaduse ja võrdse kohtlemise põhimõtete fundamentaalset laadi, ei tohiks selle erandi kohaldamisala ulatuda kaugemale oma algsest eesmärgist võimaldada liikmesriikidel piirata pääsu teatavatele avaliku teenistuse ametikohtadele, mis eeldavad, et neil ametikohtadel töötajatel oleks riigiga eriline ustavussuhe, samuti vastastikused õigused ja kohustused, mis on kodakondsussuhte aluseks. [18] Järelikult ELTL artikli 45 lõikes 4 sätestatud erand hõlmab ainult mittekodanike pääsu teatavatele liikmesriigi avaliku teenistuse ametikohtadele. [19]

36. A. Brouillard on *Belgia kodanik*, kes soovib asuda avaliku teenistuse ametikohale *Belgias*. Sellest tuleneb, et ELTL artikli 45 lõige 4 ei saa olla Belgiale kehtivaks aluseks, millest lähtudes mitte võimaldada talle kaitset, mis tal on selle sätte esimese kolme lõike alusel. Seega ei keela ELTL artikli 45 lõige 4 direktiivi 2005/36 kohaldamist põhikohtuasja faktilistele asjaoludele.

37. Teistsuguste faktiliste asjaolude korral võib osutuda vajalikuks lahendada küsimus, kas Cour de cassation'i referendi ametikoht kujutab endast „avalikku teenistust" ELTL artikli 45 lõike 4 tähenduses. Menetlusosalised on pööranud oma kirjalikes ja suulistes seisukohtades märkimisväärselt tähelepanu sellele küsimusele. Käsitlen seda seetõttu lühidalt.

38. Minu arvates ei kujuta referendi ametikoht endast „avalikku teenistust" ELTL artikli 45 lõike 4 tähenduses.

17 — Kohtuotsus Kraus, C-19/92, EU:C:1993:125, punktid 16 ja 17.

18 — Kohtuotsus Alevizos, C-392/05, EU:C:2007:251, punktid 69 ja 70 ning seal viidatud kohtupraktika. See määratlus tugineb Rahvusvahelise Kohtu 6. aprilli 1955. aasta kohtuotsusele Nottebohm (teine etapp) (*C.I.J. Recueil* 1955, punkt 4, lk 23).

19 — Vt kohtuotsused Grahame ja Hollanders, C-248/96, EU:C:1997:543, punkt 32, ning Österreichischer Gewerkschaftsbund, C-195/98, EU:C:2000:655, punkt 36.

39. ELTL artikli 45 lõiget 4 kui erandit töötajate liikumisvabaduse põhimõttest tuleb tõlgendada kitsalt.[20]

40. Kohtuasjas komisjon *vs.* Belgia[21] väitis Belgia valitsus, et „avalik teenistus" on institutsionaalne mõiste, mis ei ole seotud käesoleval ajal ELTL artiklis 51 sisalduva aluslepingu määratlusega „avaliku võimu teostamine".[22] Tema arvates on seega määrav tööandja olemus ning mitte töötaja poolt täidetavate ülesannete laad.

41. Euroopa Kohus lükkas selle argumendi tagasi ning eelistas mõiste „avalik teenistus" funktsionaalset tõlgendust. ELTL artikli 45 lõige 4 kohaldub ainult ulatuses, milles asjaomane töötaja 1) osaleb otseselt või kaudselt avaliku õigusega antud volituste teostamisel ning 2) täidab ülesandeid, mis hõlmavad kohustusi, mis on mõeldud riigi ja üldisemalt ametivõimude üldiste huvide tagamiseks.[23] Seega on oluline see, kas ametikoht on tüüpiline avaliku teenistuse eriomastele tegevustele, hõlmates avaliku õigusega antud volituste teostamist ning kohustust kaitsta riigi üldisi huve.[24]

42. Euroopa Kohtul oleva teabe põhjal ma ei nõustu Belgia ja Itaalia valitsustega, et töötamine Belgia Cour de cassation'i referendina vastab esimesele tingimusele.

43. Minu arvates hõlmavad ühelt poolt Cour de cassation'i esimese presidendi, presidendi ja kohtuniku ametikohad ning teiselt poolt vanemprokuröri, vanemkohtujuristi ja kohtujuristide ametikohad tõepoolset õigusemõistmises seisnevale avalikule teenistusele tüüpilisi tegevusi.[25] Nendel ametikohtadel tuleb kas lahendada Belgia tsiviil- ja kriminaalasjades kõrgeimaks kohtuastmeks olevas Cour de cassation'is menetletavaid kaebusi või anda sõltumatut nõu (ametlikud ettepanekud) nende kaebuste kohta. Need ametikohad hõlmavad kohustusi, mis on mõeldud riigi üldiste huvide kaitsmiseks, tagades, et seadust järgitakse nii eraõiguslike isikute vahelistes vaidlustes kui ka vaidlustes, milles osalevad avaliku võimu asutused.

44. Belgia valitsuse kirjalikest ja suulistest seisukohtadest nähtub, et Cour de cassation'i referendid abistavad ja toetavad neid kohtuametnikke. Nende peamine ülesanne on uurida selle kohtu menetluses olevaid kohtuasju, teha õigusalaseid uuringuid ning assisteerida nimetatud ametiisikuid kohtuotsuste ja ettepanekute koostamisel.

45. Belgia valitsus kinnitas kohtuistungil, et Cour de cassation'i referentidel *ei* ole volitusi teha kohtuotsuseid (ega isegi osaleda nende tegemisel), nad ei või esitada kohtuistungitel pooltele küsimusi ning neil puudub lõplik sõnaõigus kohtuotsuste ja ettepanekute õiguslike põhjenduste suhtes. Referendid täidavad oma ülesandeid ainult nende kohtuametnike järelevalve all, kelle heaks nad töötavad ning kes kannavad ainsana vastutust enda tehtud kohtuotsuste ja ettepanekute eest. Referentide täiendavad ja ettevalmistavad ametiülesanded ei näi seega mõjutavat nende ametiisikute poolt õigusmõistmisvolituste teostamist.

20 — Vt mh kohtuotsused Colegio de Oficiales de la Marina Mercante Española, C-405/01, EU:C:2003:515, punkt 41, ja komisjon *vs.* Kreeka, C-460/08, EU:C:2009:774, punkt 29.

21 — 149/79, EU:C:1980:297.

22 — Selle artikli kohaselt ei kohaldata ELTL liikumisvabadust käsitlevaid sätteid tegevustele, mis „on kas või ajutiselt seotud avaliku võimu teostamisega". ELTL artikkel 62 sätestab, et see erand hõlmab ka teenuste vaba liikumist.

23 — Kohtuotsus komisjon *vs.* Belgia, 149/79, EU:C:1980:297, punkt 10.

24 — Kohtuotsus komisjon *vs.* Belgia, 149/79, EU:C:1980:297, punkt 12.

25 — Vt selle kohta kohtujuristi ettepanek, Cruz Villalón, kohtuasi komisjon *vs.* Portugal, C-52/08, EU:C:2010:514, punkt 41.

46. Sellest tulenevalt ning ehkki lõpuks on tegemist faktilisi asjaolusid puudutava küsimusega, mille peab vajaduse korral lahendama eelotsusetaotluse esitanud kohus, seisavad referentide tööülesanded minu meelest liiga kaugel õigusemõistmises seisneva avaliku teenistuse põhisisust, et need võiksid hõlmata (isegi kaudselt) osalemist avaliku õigusega antud volituste teostamises. [26]

47. Belgia valitsuse esile toodud asjaolud, et Code judiciaire artikkel 310 määratleb Cour de cassation'i referendid selle kohtu „liikmeteks" ning et nende suhtes kehtivad osaliselt samad õigusnormid nagu teiste kohtuametnike suhtes, muu hulgas seoses ametisse nimetamise ja tasustamise, puhkepäevade, „privilège de juridiction'i" [27] ja keeluga tegeleda (teatavate) õigusemõistmisega mitteseotud töödega, ei ole minu arvates sellised, mis seaksid selle järelduse küsimuse alla. Sellised aspektid ei puuduta vahetult referentide tegelike ülesannete laadi.

Kas Belgia Cour de cassation'i referendi ametikoht on „reguleeritud kutseala" direktiivi 2005/36 tähenduses? (Küsimus 2)

48. Kas direktiiv 2005/36 on põhikohtuasjas kohaldatav, sõltub samuti sellest, kas Cour de cassation'i referendi ametikoht on „reguleeritud kutseala" direktiivi 2005/36 artikli 3 lõike 1 punkti a tähenduses. See omakorda sõltub sellest, kas sellele ametikohale pääsemiseks ja sellel töötamiseks tuleb omada „eriomast kutsekvalifikatsiooni". [28]

49. Esiteks küsimuses, kas on tegemist reguleeritud kutsealaga direktiivi 2005/36 tähenduses, ei oma tähtsust see, et seda ametikohta hõlmavad Belgia õiguse kohaselt avaliku teenistuse eeskirjad. [29]

50. Teiseks ei puutu asjasse ka Belgia valitsuse esitatud argument, et referendi ametikohta ei ole nimetatud komisjoni avaldatud reguleeritud kutsealade loetelus. See loetelu ei kujuta endast siduva liidu õigusakti osa ning on seega puhtalt indikatiivne.

51. Komisjon väidab, et Cour de cassation'i ametikohale nimetamise tingimuseks ei ole „eriomase kutsekvalifikatsiooni" omamine direktiivi 2005/36 artikli 3 lõike 1 punkti a tähenduses. Õigusteaduse doktori või litsentsiaadi kraadid või õigusteaduse magistri kraad on üldist laadi diplomid, mis võimaldavad töötamist tervel real ametikohtadel. Lisaks ei hõlma referentide värbamiseks läbi viidav valikuprotsess testi, mille tulemusel väljastatakse sobivustõend.

52. Ma nõustun selle analüüsiga.

53. Mõned direktiivi 2005/36 artiklis 3 sisalduvad määratlused pakuvad kasulikke juhiseid tõlgendamaks mõistet „eriomane kutsekvalifikatsioon". Artikli 3 lõike 1 punkti b kohaselt kuuluvad kutsekvalifikatsioonide hulka haridust tõendava dokumendiga tõendatud kvalifikatsioonid ning artikli 3 lõike 1 punkt c sätestab, et haridust tõendavate dokumentide hulka kuuluvad diplomid, „mis tõendavad peamiselt [liidus] omandatud kutsealase koolituse edukat läbimist". Lisaks on direktiivi 2005/36 artikli 3 lõike 1 punkti e kohaselt „reguleeritud haridus ja koolitus – antud kutsealal tegutsemisele *suunatud* koolitus, mis koosneb kursustest või vajaduse korral lisaks kursustele ka kutsealasest koolitusest või katseajast või kutsepraktikast". [30]

26 — Vt analoogia alusel ELTL artiklis 51 sätestatud erandi kohta kohtuotsused Reyners, 2/74, EU:C:1974:68, punkt 53 (mis käsitles Belgia advokaate); Thijssen, C-42/92, EU:C:1993:304, punkt 22 (mis käsitles Belgia kindlustusinspektsiooni „tunnustatud volinikke"); ning Peñarroja Fa, C-372/09 ja C-373/09, EU:C:2011:156, punkt 44 (mis käsitles Prantsusmaa kohtueksperte).

27 — Teatavate süütegude puhul mõistetakse Belgias kohtuametnike üle kohut esimese kohtuastmena apellatsioonikohtutes (kriminaalmenetluse koodeksi artikkel 479).

28 — Puudub vaidlus selle üle, et Cour de cassation'i referendi ametikoht ei ole kutse, millega tegelevad direktiivi 2005/36 I lisas loetletud ühingute või organisatsioonide liikmed. Seda ei saa seetõttu pidada reguleeritud kutsealaks vastavalt direktiivi artikli 3 lõike 1 punkti a viimasele lausele koostoimes artikli 3 lõikega 2.

29 — Kohtuotsus Burbaud, C-285/01, EU:C:2003:432, punktid 42 ja 43 ning seal viidatud kohtupraktika.

30 — Kohtujuristi kursiiv.

54. Eeltoodut arvestades näib mulle selge, et igat kraadi ei saa pidada eriomaseks kutsekvalifikatsiooniks direktiivi 2005/36 tähenduses. Vaid need kraadid, mis on konkreetselt loodud kandidaatide ettevalmistamiseks töötamiseks kindlal kutsealal ning mis tõendavad peamiselt liidus omandatud kutsealase koolituse edukat läbimist, kuuluvad selle mõiste alla.

55. Akadeemilised kvalifikatsioonid, mida nõutakse Cour de cassation'i referendiks nimetamiseks, ei ole konkreetselt loodud selleks, et valmistada isikuid ette referendi ametikohale selles kohtus, vaid need võimaldavad asuda tööle paljudel ametikohtadel. Nende üldist laadi arvestades ei tõenda need kvalifikatsioonid eriomase kutsekoolituse läbimist ning ei kujuta seega endast „eriomaseid kutsekvalifikatsioone". Järelikult ei saa A. Brouillard tugineda põhikohtuasjas direktiivile 2005/36.

56. Seda järeldust ei mõjuta asjaolu, et referendid valitakse konkursi korras, mis hõlmab kandidaatide võrdlevat hindamist. Kohtuasjas Rubino leidis Euroopa Kohus, et asjaolu, et isiku valimist sellise menetluse käigus, mille eesmärk on välja valida eelnevalt kindlaks määratud arv isikuid kandidaatide võrdleva hindamise teel ja mitte absoluutseid kriteeriume kohaldades ning mille tulemusena antakse kvalifikatsioon, mille kehtivusaeg on rangelt piiratud, ei saa pidada kutsekvalifikatsiooniks direktiivi 2005/36 artikli 3 lõike 1 punkti b tähenduses.[31]

57. Samuti ei muuda minu järeldust Code judiciaire'i artiklis 259 *terdecies* sisalduv reegel, mille kohaselt muutub Cour de cassation'i referentide nimetamine lõplikuks alles kolme aasta möödumisel nende ametisse asumisest. On tõsi, et teatavatel asjaoludel võib teatava perioodi jooksul toimuv kohustuslik koolitus olla argumendiks teatava ametikoha määratlemisel reguleeritud kutsealaks. Näiteks kohtuotsuses Burbaud leidis Euroopa Kohus, et töötamine avalikus teenistuses Prantsusmaa haigla juhtkonnas kujutas endast reguleeritud kutseala. See järeldus põhines sisuliselt asjaolul, et Prantsusmaa õigus reserveeris sellel kutsealal töötamise õiguse praktikantidele, kes olid läbinud õppe École nationale de la santé publique'is ja sooritanud lõpueksami, mis kinnitas, et nad omavad vajalikke teoreetilisi ja praktilisi teadmisi töötamaks haigla juhtkonnas.[32] Need nõuded ei ole samas võrreldavad nendega, mis on sätestatud käesolevas asjas käsitletavates siseriiklikes õigusnormides. Belgia valitsus kinnitas kohtuistungil, et nende sätetega ei ole kehtestatud eriomast koolitusprogrammi, mille läbimisel saavad edukad kandidaadid pädevuskinnituse selle kohta, et nad omavad nõutavat kutsekvalifikatsiooni. Artikli 259 *terdecies* sõnastusest nähtub, et esialgsele ametissenimetamisele järgnev kolmeaastane periood on mõeldud pigem katseajana, mis võimaldab kohtuametnikel, keda referendid assisteerivad, veenduda, et referendid täidavad oma ülesandeid korralikult, ning asuda selle alusel seisukohale, kas referendi ametissenimetamine tuleks lõplikult kinnitada.[33]

Millised kohustused tulenesid hindamiskomisjonile ELTL artiklist 45? (Küsimused 4 ja 5)

58. Olen jõudnud järeldusele, et direktiiv 2005/36 ei ole põhikohtuasjas kohaldatav. Piirdun seetõttu küsimuste 4 ja 5 osas oma analüüsis ELTL artikliga 45. Kas see säte nõuab, et hindamiskomisjon tuvastaks, kas A. Brouillard'i akadeemiline kvalifikatsioon koos tema kutsealase töökogemusega annavad talle teadmised ja oskused, mis vastavad Belgia ülikooli poolt doktori-, litsentsiaadi- või magistrikraadi andmisel hinnatuile?

31 — Kohtuotsus Rubino, C-586/08, EU:C:2009:801, punkt 32.

32 — Kohtuotsus Burbaud, C-285/01, EU:C:2003:432, punktid 44–53.

33 — See periood ei ole seetõttu võrreldav ka praktikaperioodiga, mis on nõutav advokatuuri vastuvõtmiseks. Vt kohtuotsused Morgenbesser, C-313/01, EU:C:2003:612, punkt 51, ja Peśla, C-345/08, EU:C:2009:771, punkt 23.

59. Ühtlustatud tingimuste puudumisel kõnealusele ametikohale pääsemiseks ei keela liidu õigus liikmesriigil seada mõnes oma kohtus referendi ametikohale nimetamise tingimuseks selliste eriomaste teadmiste ja kvalifikatsioonide omamist, mis tõendavad sobivust sellele ametikohale.[34] Seda pädevust tuleb samas kasutada viisil, mis austab asutamislepingutega tagatud vabadusi.[35]

60. Kohtupraktikas on välja kujunenud, et kui liikmesriigi ametiasutused kaaluvad taotlust võtta isik ametikohale, millele lubamine sõltub siseriikliku õiguse kohaselt vastava diplomi või kutsekvalifikatsiooni omamisest, peavad nad võtma arvesse asjaomase isiku kutsekvalifikatsiooni, võrreldes selleks tema diplomite, tunnistuste ning muude ametlike dokumentidega tõendatud kvalifikatsioone ning tema asjakohast kutsealast töökogemust vastaval kutsealal töötamiseks siseriiklike eeskirjadega nõutava kutsekvalifikatsiooniga.[36]

61. Kontrollimenetlus peab vastuvõtva liikmesriigi ametiasutustel võimaldama objektiivselt kindlaks teha, kas välisriigi diplom tõendab, et selle omaniku teadmised ja kvalifikatsioon on, kui mitte identsed, siis vähemalt võrdväärsed siseriikliku diplomiga tõendatavate teadmiste ja kvalifikatsiooniga. See hindamine peab toimuma ainult seda teadmiste ja kvalifikatsioonide taset arvestades, mida isik oma diplomi kohaselt eelduslikult omab, võttes arvesse selle diplomiga seotud õpingute ja tööpraktika laadi ja kestvust.[37] Lisaks tuleb teadmisi, mida tõendab teises liikmesriigis omandatud diplom, ja teistes liikmesriikides saadud kvalifikatsiooni ja/või tööalast kogemust koos selles liikmesriigis omandatud kogemustega, kus kandidaat taotleb enda registreerimist, kaaluda võrdluses vastuvõtva liikmesriigi õigusnormidega nõutava kutsekvalifikatsiooniga.[38]

62. Kuivõrd igasugune praktiline kogemus, mis omandatakse valdkonnas, millele juurdepääsu taotletakse, võib suurendada taotleja teadmisi, peab pädev ametiasutus siiski arvesse võtma mis tahes praktilist kogemust, mis on kasulik sellel kutsealal tegutsemiseks. Sellele kogemusele omistatava täpse väärtuse peab kindlaks määrama pädev ametiasutus lähtuvalt kõnealuse isiku konkreetsetest tööülesannetest, nende ülesannete käigus omandatud ja rakendatud teadmistest ning talle pandud vastutusest ja võimaldatud sõltumatusest.[39]

63. Niisuguse kontrolli käigus võib liikmesriik arvesse võtta objektiivseid erinevusi, mis esinevad päritoluliikmesriigis nii kõnealuse kutseala õigusliku raamistiku kui ka selle kutse tegevusalaga seoses.[40] Õiguskutsete puhul võib liikmesriik seega uurida võrdlevalt diplomeid, võttes seejuures arvesse tuvastatud erinevusi asjaomaste siseriiklike õiguskordade vahel. Kui võrdlemisel ilmneb, et välisriigi diplomiga tõendatud teadmised ja kvalifikatsioon on üksnes osaliselt vastavad, on vastuvõtval liikmesriigil õigus nõuda, et huvitatud isik tõendaks (näiteks kutsealase töökogemuse abil), et ta on puuduvad teadmised ja kvalifikatsiooni omandanud.[41]

64. Põhikohtuasjas näib olevat olukord selline, et A. Brouillard ei ole omandanud Belgia nõuete kohast täielikku õigusharidust. Eeskätt kinnitas ta kohtuistungil, et üheaastane kutsekraad, mille Poitiers' ülikool talle andis, ei hõlmanud ühtegi kursust Belgia õigusest. Lisaks möönis ta, et diplom ei hõlmanud haldusõiguse ega tööõiguse kursuseid, mis on prantsuskeelse kogukonna vastavusküsimustega tegeleva komitee hinnangul vajalikud selles kogukonnas õigusteaduse jätkuõpingute sooritamiseks.

34 — Vt mh kohtuotsused Vlassopoulou, C-340/89, EU:C:1991:193, punkt 9 ja seal viidatud kohtupraktika, ning Fernández de Bobadilla, C-234/97, EU:C:1999:367, punkt 11.

35 — Vt mh kohtuotsus Mac Quen jt, C-108/96, EU:C:2001:67, punktid 24 ja 25.

36 — Vt kohtuotsused Vlassopoulou, C-340/89, EU:C:1991:193, punkt 16, ja Morgenbesser, C-313/01, EU:C:2003:612, punkt 57.

37 — Vt kohtuotsused Vlassopoulou, C-340/89, EU:C:1991:193, punkt 17, ning Morgenbesser, C-313/01, EU:C:2003:612, punktid 66 ja 68.

38 — Kohtuotsus Peśla, C-345/08, EU:C:2009:771, punkt 45 ja seal viidatud kohtupraktika.

39 — Kohtuotsus Vandorou jt, C-422/09, C-425/09 ja C-426/09, EU:C:2010:732, punktid 67–69.

40 — A. Brouillard puhul on tema „päritoluliikmesriik" tegelikult Prantsusmaa, kus ta omandas üheaastase kutsemagistrikraadi, millele ta tugineb põhikohtuasjas. Tema „vastuvõttev liikmesriik" on Belgia (vt eespool 12. joonealune märkus).

41 — Kohtuotsused Vlassopoulou, C-340/89, EU:C:1991:193, punktid 18–20, ja Morgenbesser, C-313/01, EU:C:2003:612, punktid 69–71.

65. Samas on A. Brouillard'i üheaastase kutsekraadi näol tegemist akadeemilise kraadiga, mis hõlmab õigusteaduse õppe teatavaid aspekte. Sellest tulenevalt omas see *prima facie* vähemalt mõnel määral tähtsust seoses kvalifikatsioonitasemega, mida nõutakse Cour de cassation'i referendiks saamiseks.

66. Lisaks tugines A. Brouillard Belgia ametivõimudele avaldust esitades mitte ainult oma akadeemilisele kvalifikatsioonile, vaid ka kogu oma kutsealasele töökogemusele, et tõendada oma kvalifitseerumist kõnealusele ametikohale.[42] Ta on seisukohal, et mitme aasta jooksul Cour de cassation'i dokumendi- ja tekstide kooskõlastustalituses töötamine, mis hõlmab suurt osa referentide ülesannetest, koos tema akadeemilise kvalifikatsiooniga andsid talle teadmised ja oskused, mis on võrdväärsed referendiks saamiseks nõutavatega.

67. Seda arvestades[43] oli hindamiskomisjon kohustatud uurima, kas teadmised ja oskused, mille A. Brouillard oli omandanud kogu oma kutsealase töökogemuse käigus, sealhulgas Cour de cassation'i dokumendi- ja tekstide kooskõlastustalituse töötajana, tõendavad piisavalt, et ta omab kvalifikatsiooni, mis näib pelgalt tema diplomite alusel puuduvat.

68. Ma kahtlen, kas põhikohtuasjas käsitletav otsus on kooskõlas nende põhimõtetega, kuivõrd hindamiskomisjon näib olevat tuginenud pelgalt tõsiasjale, et A. Brouillard ei omanud referendiks nimetamiseks nõutavat akadeemilist kvalifikatsiooni. Selle peab aga lõppkokkuvõttes otsustama eelotsusetaotluse esitanud kohus, võttes seejuures arvesse kõiki asja asjakohaseid asjaolusid.

Ettepanek

69. Kõiki esitatud põhjendusi arvestades teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Belgia Conseil d'État' küsimustele järgmiselt:

1. ELTL artikkel 45 on kohaldatav olukorras, kus Belgias elav Belgia kodanik, kes ei ole kunagi töötanud teises liikmesriigis, tugineb selleks, et osaleda Belgia Cour de cassation'i referentide konkursil, muu hulgas Prantsusmaa ülikooli antud kvalifikatsioonile.

2. Liikmesriik ei saa tugineda omaenda kodaniku vastu ELTL artikli 45 lõikes 4 sätestatud erandile; järelikult ei ole eelkirjeldatud olukord sellel alusel välistatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. septembri 2005. aasta direktiivi 2005/36 kutsekvalifikatsioonide tunnustamise kohta kohaldamisalast.

3. Töötamine referendina Belgia Cour de cassation'is ei ole „reguleeritud kutseala" direktiivi 2005/36 artikli 3 lõike 1 punkti a tähenduses.

4. ELTL artikliga 45 on vastuolus see, kui liikmesriigi ametiasutus ei võimalda isikul osaleda kohtu referentide konkursil selle alusel, et sel isikul ei ole õigusteaduse doktori, litsentsiaadi või magistri kraadi, mille on andnud selle liikmesriigi ülikooli ega välismaal omandatud kraadi, mis on tunnistatud võrdväärseks teise selle riigi ametiasutuse poolt, ilma et kontrollitaks, kas selle isiku kogu akadeemiline kvalifikatsioon, sealhulgas teises liikmesriigis antud kvalifikatsioon, mis on piisavalt asjakohane sellele kutsealale pääsemisel ja sellel töötamisel, koos tema kutsealase töökogemusega annab talle võrdväärsed teadmised ja oskused.

42 — Seda näib kinnitavat A. Brouillard'i poolt Cour de cassation'i esimesele presidendile 24. mail 2011 saadetud kiri, mis on Euroopa Kohtule esitatud siseriikliku kohtu toimiku koosseisus.

43 — Minu poolt eespool punktides 60–63 viidatud kohtupraktika ei tähenda, et teises liikmesriigis omandatud mis tahes kvalifikatsioon, ükskõik kui vähene on selle asjakohasus asjaomasele kutsealale pääsemisel ja sellel töötamisel, toob kaasa nõude hinnata vastuvõtvas liikmesriigis või mujal omandatud kutsealaseid kogemusi. Selline nõue oleks ebaproportsionaalne.